

به زبان بی‌زبانی

عباس عبدي

شورای عالی انقلاب فرهنگی در جلسات گذشته سندی را تحت عنوان سیاست‌ها و اقدامات تقویت و ترویج نامگذاری متولدین جدید مبتنی بر فرهنگ اسلامی - ایران به تصویب رسانده است. معنای این اقدام چیست؟ انتخاب نام کودکان جزو خصوصی‌ترین موضوعات خانواده‌هاست. اجبار و اکراه در انتخاب نام یا تغییر آن فقط در برخی کشورها دیده شده است. از جمله در حکومت کمونیستی بلغارستان که انتخاب نام‌های اسلامی برای اقلیت مسلمان خود را با محدودیت مواجه می‌کردند. اتفاقاً این ویژگی فرهنگی جایی است که عقاب بلندپرواز قدرت حکومت‌ها را به آن راهی نیست و بهتر از هر جای دیگر می‌توان تحولات نگرش فرهنگی یا حتی سیاسی مردم را در آن دید. پرسش روشن این است که چرا پس از گذشت 43 سال از انقلاب، شورای مزبور به یاد نوشتن سندی برای تقویت و ترویج نامگذاری کودکان افتاده است؟ مگر چه اتفاقی رخ داده است؟ انقلابی که به نام اسلام شد، چگونه است، اکنون می‌خواهد برای مردمش سند نامگذاری اسلامی تدوین کند؟ مگر این مردم پیش‌تر از این، نام‌های اسلامی برای کودکان خود انتخاب نمی‌کردند؟ مگر پیش از انقلاب یا دهه‌های اول آن بر اساس ابلاغ رسمی حکومت، نام‌های اسلامی برای کودکان خود انتخاب می‌کردند؟ شاید در متن توجیهی برای تصویب این سند به این پرسش بنیادی پاسخ داده نشده است، زیرا اگر پاسخ داده شود معلوم می‌شود که راه‌حل تنظیم سند نیست. اکنون می‌توان به آن پاسخ داد. واقعیت این است که سهم نام‌های اسلامی کودکان پیش از انقلاب رو به افزایش بود. برای نمونه اسامی اسلامی کودکان متولد تهران در سال ۱۳۴۵، حدود ۵۸ درصد کل اسامی بود (اعم از دختر یا پسر که به‌طور معمول پسران خیلی بیش از دختران با نام‌های اسلامی نامگذاری می‌شوند) این رقم تا سال‌های اول انقلاب رو به افزایش نهاد و در سال ۱۳۵۷ تا ۶۵ درصد هم رسید ولی پس از گذشت چند سال، روند کاهشی را تجربه کرد. در سال ۱۳۷۰ به حدود ۵۳ درصد رسید. پس از آن طی یک دهه افزایش یافت و به حدود ۵۷ درصد رسید، ولی از آن دهه شیب نزولی شدیدی را تجربه کرد و در سال ۱۳۹۴ به ۴۰ درصد رسیده است. این روند برای اسامی با گرایش‌های غربی و ملی در نقطه مقابل اسامی اسلامی است. در سال ۱۳۹۴، نسبت

اسامي اسلامي براي پسران و دختران به ترتيب ۵۴ و ۲۸ درصد بوده است. خب! حالا بيايد ببينيم كه سند احتمالي چه مي‌تواند بگويد. اين سند مي‌خواهد سهم اين اسامي را بيشتر كند، ولي نکته اين است كه كثر انتخاب اسامي اسلامي نتيجه ميزان گرايش به اسلامي بودن يك جامعه است و نه عكس آن. به عبارت ديگر اگر مردم معتقد و اسلامي باشند، ترجيح مي‌دهند كه اسامي متناظر با اين گرايش را براي فرزندان خود انتخاب كنند، نه اينكه اگر اسم فرزندشان را مثلا علي يا محمد گذاشتند، آنگاه اعتقادات آنان هم اسلامي ميشود. پس اين نحوه سندنويسي را مي‌توان به نوعي گم كردن مجراي دعا دانست. نامگذاري كودكان يك متغير مستقل نيست كه بخواهيد با تغيير آن باورها و ارزشهاي مردم را نيز تغيير دهيد.

نامگذاري متغير وابسته است و تحت تاثير تغييرات ارزشي حاصل ميشود. بايد به جاي پرداختن به نامگذاري به عوامل بنيادي پرداخت كه نامگذاري كودك تابع آن است.

حالا بيايم فرض كنيم كه با چنين سندي و راه‌حلهائي مانند طرح جواني، توانستيد سهم نام‌هاي اسلامي را بيشتر كنيد، خب چه نتيجه‌اي حاصل ميشود؟ اين كار نوعي خودفريبي است، مردم كه با گذاشتن اجباري و صوري نام اسلامي روي فرزندشان اسلامي نميشوند، ولي شما خيال خواهيد كرد كه جامعه اسلامي شده است. پهلوي اول نامش رضا بود همه پسرانش هم رضا داشتند و نوه‌ها هم همين‌طور. مي‌گويند پدري نام فرزندش را گذاشت رستم و بعد از تولد نشست جلوي او و از ترس مثل بيد مي‌لرزيد. حالا حكايه ما است كه گمان كنيم با نام واقعيي تغيير مي‌كند. اين طرح به زبان بي‌زباني اقرار به وضعيتي مي‌كند كه علاقه‌مند به طرح و يافتن پاسخ براي آن نيستند. وضعيتي كه به‌طور واضح نشان‌دهنده کاهش شديد در گرايش افراد به انتخاب اين‌گونه نام‌هاست. اعلام كردند كه نام معرف هويت ماست. بله. ولي بايد نام معرف هويت باشد نه مخدوش‌كننده آن. ابتدا بايد اين هويت را داشت بعد به راحتی نام معرف آن انتخاب ميشود. با گذاشتن نام رستم روي كسي او قدرتمند و شجاع نميشود. سرنا را از سر گشاده آن نميزنند.

در پايان يادآوري اين نکته خالي از فايده نيست كه ۵ سال پيش كه مطالعه خود درباره نامگذاري كودكان تهري را به پايان رساندم و نتايجش از جمله آنچه در بالا آمد را براي يكي از دوستان جامعه‌شناس توضيح دادم، گفتم: «اينها به زودي براي حل مساله يا پاك كردن آن، ميروند سراغ ممنوعيت. در تمام اين چند دهه سياست فرهنگي غير از شيوه منع نبوده است.»

خلاصه اینکه این رفتار همچون نحوه درمان آن پزشکی است که عکس رادیولوژی بیمار را نگاه کرد و گفت: همه چیز خوبه، فقط يك شکستگی در ناحیه قفسه سینه دیده میشود که آن را هم با فتوشاپ برایت درست میکنم!!

منبع: روزنامه اعتماد 9 بهمن 1400